

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב

שם השיעור - מה השתנה ביעקב אבינו לאחר בריחתו לחרן?
שם המרצה - הרב ד"ר יוסף מרקוס (seffy2@gmail.com)

1. רשב"ם בראשית כה, כז

יודע ציד - לצוד ציד להביא.

יושב אהלים - רועה צאן אביו, כמו שפירשתי אצל יושב אהל ומקנה.

2. ספורנו בראשית כה, כז

'איש שדה' - יודע בעבודת האדמה.

3. רמב"ן בראשית כה, לא

והיו הבשמים צומחים בארץ ישראל. ועל כן אמר "כריח שדה", כי בעבור היותו איש שדה הריחו בגדיו מהם.

4. רש"י בראשית כה, כז

תם - אינו בקי בכל אלה, אלא כלבו כן פיו. מי שאינו חריף לרמות קרוי תם.

ישב אהלים - אהלו של שם ואהלו של עבר.

5. י' גרוסמן, יעקב - סיפורה של משפחה, עמ' 61

תם מציין כאן נטייה אשר מוצאת סיפוק בחיים השקטים של הבית. 'יושב אהלים' - לא 'נווד אהלים' אלא יושב בהם - בניגוד לחיים הפראיים של צייד הפרא שבהנהגת אחיו.

6. ספר היובלים יט, 14

ויעקב איש תם וישר, ועשו אכזר ואיש שדה ושעיר. ויעקב דר באהלים.

7. איוב א, א

אִישׁ הָיָה בְּאֶרֶץ עוֹץ אִיּוֹב שְׁמוֹ וְהָיָה הָאִישׁ הַהוּא תָם וְיָשָׁר וְיָרָא אֱלֹהִים וְסָר מִרָע.

8. רשב"ם בראשית כו, יד

ועבודה רבה - עבודת שדות וכרמים, כי סתם עבודה עבודת קרקע היא.

9. רמב"ן בראשית כו, יד

ולא יזכיר כסף וזהב כאשר נאמר באברהם (לעיל יג ב), בעבור כי גדולתו אשר נתגדל בה בארץ פלשתים במקנה ובעבודה היתה.

10. ר"י בן נון, פרקי האבות, עמ' 160

יעקב סיגל לעצמו את מידות השדה ואת חיי השדה, על כל קשיי ההתמודדות, מבלי שהשתנה אופיו הבסיסי כאיש תם...

11. שם, עמ' 161

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב

מתוך יעקב הבורח, המתפתל, שקרא לעצמו "עבדך" שאחז תמיד בעקב, בקע במעבר יבוק בסוף הלילה, לוחם שנאבק עד כלות, והאיש "לא יכל לו" (לב, כה)...רק אז זכה יעקב לשם ישראל...מתוך יעקב הגלותי הופיע ישראל הנאבק ונלחם בכל כוחו, שאפשר לפגוע בו אך אי אפשר להכניעו...רק כאשר יעקב נאבק לבדו במעבר יבוק זכה הוא לשם ישראל, ואז גם זכה באותה הברכה של יצחק באופן שלם, מאחר שהוכיח, שהוא יכול להשתמש בידי עשו ולשמור על קול יעקב.

12. גרוסמן, שם, עמ' 440

לשון אחר, כדי שיעקב יהיה מבורך עליו להיות איש שדה, כאחיו עשיו המוכן לברכה מאז ומעולם.

13.

בראשית כח, יד	בראשית ל, מג
וְהָיָה זָרְעֶךָ כְּעֵפֶר הָאָרֶץ וּפְרֻצַת יָמָה וְקִדְמָה וְצִפְנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרָכוּ בְךָ כָּל מְשֻׁפְּחֵת הָאֲדָמָה וּבְזָרְעָהּ.	וּפְרֻץ הָאִישׁ מֵאֵד מֵאֵד וַיְהִי לוֹ צֶאֱן רְבוֹת וּשְׁפָחוֹת וְעֶבְדִים וְגַמְלִים וְחֲמָרִים.

14. רמב"ן בראשית כט, טו

לא סיפר הכתוב שהיה יעקב עובד אותו. ויתכן כי מעת שאמר וישק את צאן לבן אחי אמו, לא יצא הצאן מידו כי בראותו את רחל כי רועה היא, חמל עליה שלא תשוב לרעות צאן עוד, והיה הוא רועה אותן באהבתו אותה...והעבודה מן הסתם היא מרעה הצאן, כי לה היו צריכים ובה היו מדברים.

15. רד"ק בראשית כט, א

וילך ארצה בני קדם - כי הארץ מזרחית לארץ ישראל, והעיר הסמוכה לספר ארץ כנען הוא חרן כמו שכתבנו, אלא כלל ואמר ארצה בני קדם, שיצא מארץ כנען לארץ בני קדם, ובהיותו קרוב לחרן ראה באר אחד בשדה.

16. י' פיינטוך, הסולם והבאר - עיון בפרשיות יעקב, מגדים לט (תשס"ד) עמ' 31 הערה 40

מן המפורסמות שקיימות מספר דוגמאות בספר בראשית לכך שהגולים או הנדחים גולים קדמה. כך אדם הראשון וקין, וכך אף לוט שנפרד מעל אברהם. בנוסף, מצוי הביטוי ארץ קדם אצל 'נדחים' נוספים - בני אברהם מקטורה שנדחו מפני יצחק...יתכן שמובע כאן רעיון לגבי יעקב, שהוא נאלץ באופן זמני...להיות במעמד הבן הנדחה.

17. גרוסמן שם, עמ' 210

אין זאת אלא שיקוף של התהליך הייחודי שיעקב עובר: מחד גיסא, הוא מקבל לידי את ברכת אברהם, ומאידך גיסא הוא גולה מזרחה כמי שאיננו יכול להתיישב בנחלת ה'.

18. י' אפעל ערך 'בני קדם', אנציקלופדיה מקראית כרך ז, עמ' 27.

בני קדם מוזכרים במקרא דרך כלל בהקשר של התנגשויות נוודים עם אוכלוסי הקבע שבספר הארץ הנושבת ובתוכה. אורח חייהם קשור לגמלים ולישיבה באוהלים (שופ' ו, ה; ז, ב; יר' מט, כח; כט, לב; יח' כה, ה) ובטירות (יח' כה, ד) שהן כנראה סוג מיוחד של מחנה אוהלים אופייני לנוודים (השווה בר' כה, טז; במ' לא, י). מצד שני ברשותם גם מקנה וצאן (שופ' ו, ה; יר' מט, כח; כט, לב; יח' כה, ה).

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ב